

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU PARDUODANT PREKES IR TEIKIANT PASLAUGAS PARDUOTUVĖJE „MAXIMA“ TYRIMO

2019 m. vasario 8 d. Nr. (18)SI-30)SP-25
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2018 m. lapkričio mėn. gauta informacija, kad parduotuvėje „Maxima“ (Kęstučio g. 37, Vilnius) (toliau – Parduotuvė) asmenims, turintiems judėjimo negalią, nėra užtikrinamos galimybės patekti į Parduotuvės antrąjį aukštą. Parduotuvės prekybos salės yra išdėstytos per 2 aukštus, todėl klientai, norintys patekti į Parduotuvės antrąjį aukštą, naudojami laiptais. Lifto, keltuvo arba kitos įrangos, skirtos asmenims su negalia patekti į antrąjį parduotuvės aukštą, nėra.

2018 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierės Agnetos Skardžiuvienės (toliau – lygių galimybių kontrolierė) iniciatyva pradėtas tyrimas dėl galimo įstatymų, reglamentuojančių lygių galimybių principus, nuostatų pažeidimo.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2018 m. lapkričio 13 d. raštu Nr. (18)SI-30)S-676 kreipėsi į UAB „Maxima LT“ (toliau vadinama ir Bendrove) administraciją, prašydama pateikti informaciją apie tai, ar Parduotuvės pastatas bei patekimas į jį yra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia bei atitinka Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. 314 patvirtintą statybos techninį reglamentą STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ (toliau – Reglamentas Nr. 1); kokiomis sąlygomis (tvarka) asmenims su negalia Parduotuvėje teikiamos paslaugos, parduodamos prekės; ar asmenims su negalia yra sudarytos vienodos galimybės, palyginus su kitais asmenimis, gauti Parduotuvėje teikiamas paslaugas, įsigyti prekes, koku būdu; ar asmenims su negalia yra sudarytos sąlygos patekti į Parduotuvės pastato vidų bei laisvai judėti jo viduje, taip pat ir tarp Parduotuvės pastato aukštų; jei ne, kokių priemonių ketinama imtis šioms kliūtims pašalinti; kam priklauso Parduotuvės patalpos; ar UAB „Maxima LT“ Parduotuvės pastato naudojimo laikotarpiu šis pastatas buvo rekonstruotas, atnaujintas (modernizuotas), jam buvo atliktas kapitalinis remontas; paprašyta pateikti dokumentus dėl Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnyje nustatyta tvarka Parduotuvės pastato

pritaikymo asmenų su negalia poreikiams, kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė 2018 m. gruodžio 14 d. raštu Nr. (18)SI-30)S-761 kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją, prašydama pateikti informaciją, ar po 2012 metų lapkričio 8 d. Vilniaus miesto savivaldybės Reglamento Nr. 1 nustatyta tvarka yra išdavusi leidimą Pastato remonto darbams atlikti; ar minėtų darbų užbaigimo procedūra yra baigta, paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus; ar Pastato savininkas (valdytojas) Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. D1-971 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 1.07.03:2017 „Statinių techninės ir naudojimo priežiūros tvarka. Naujų nekilnojamojo turto kadastro objektų formavimo tvarka“ nustatyta tvarka kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybę dėl Pastato (jo atskirų objektų) padalijimo ar sujungimo ir / ar Pastato (jo dalies) paskirties keitimo, paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus; teirautasi, ar Vilniaus miesto savivaldybė Bendrovei yra išdavusi leidimą (-us) verstis bet kokia ūkine komercine veikla Pastato antrajame aukšte, ar yra pripažinusi šio Pastato antrąjį aukštą tinkamu tokiai veiklai vykdyti, paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus.

2019 m. sausio 16 d. raštu Nr. (18)SI-30)S-43 kreiptasi į Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija), prašant pateikti informaciją, ar Inspekcijai žinoma informacija apie atliktus Pastato remonto darbus 2018 metais; ar 2018 m. Bendrovei atlikus Pastato remontą, buvo atliktos Inspekcijos statybos užbaigimo procedūros Lietuvos Respublikos statybų įstatymo, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymų nustatyta tvarka, jei taip, ar statybų užbaigimo procedūra yra baigta, paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus; ar atlikus Pastato remontą buvo atliktas patikrinimas dėl jo atitikimo Reglamento Nr. 1 reikalavimams; ar Inspekcijai yra žinoma, kad į Parduotuvės antrąjį aukštą nėra asmenis su judėjimo negalia keliančio keltuvo arba lifto.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2018 m. lapkričio 26 d. gautame Bendrovės rašte Nr. 18-14910 nurodoma, jog pateikimas į Parduotuvės pastatą yra pritaikytas asmenims su judėjimo negalia. 2013 m. atliekant patalpų paprastąjį remontą buvo įrengtas įėjimas, pritaikytas asmenų su judėjimo negalia poreikiams, taip pat įrengtos automatinės durys. Asmenys su judėjimo negalia Parduotuvės pirmajame aukšte laisvai gali gauti Parduotuvėje teikiamas paslaugas, įsigyti prekes. Tam įrengti platūs, patogūs praėjimai tarp prekių

ir priėjimai prie kasų. Asmenims sujudėjimo negalia prireikus pramoninių ar kitų prekių iš Parduotuvės antrojo aukšto, Parduotuvės personalas tokias prekes atneša į pirmąjį aukštą. Asmenys su judėjimo negalia patys negali patekti į Parduotuvės antrąjį aukštą, nes Parduotuvės patalpose nėra įrengtas liftas, keltuvas ar kita įranga, skirta asmenims su negalia. Parduotuvės remonto metu Bendrovė ketina įrengti liftą arba keltuva, skirtą asmenų su judėjimo negalia poreikiams. Remonto data šiuo metu dar nenumatyta. Bendrovė Parduotuvės patalpas nuomojasi iš patalpų savininko UAB „Vilniaus saulutė“ pagal 2000 m. balandžio 28 d. negyvenamųjų patalpų sutartį. Parduotuvėje 2013 metais buvo atliktas paprastasis remontas. 2012 m. lapkričio 8 d. Vilniaus miesto savivaldybės administracija yra išdavusi rašytinį pritarimą statinio projektui. Paprastojo remonto darbai atlikti ir pakeitimai įregistruoti Nekilnojamojo turto registre užpildant deklaraciją apie statybos užbaigimą pagal tuo metu galiojusį reglamentavimą.

2018 m. sausio 10 d. gautas Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento raštas Nr. A51-19(3.3.2.26E-MP), kuriame nurodoma, jog, vadovaudamasi galiojančių statybą leidžiančių dokumentų išdavimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais, Vilniaus miesto savivaldybės administracija 2012 m. lapkričio 8 d. išdavė leidimą Nr. RPP-01-121108-00392 parduotuvės Kęstučio g. 37, Vilniaus m., paprastojo remonto projektui. Projekto sprendiniai buvo nustatyta tvarka peržiūrėti ir suderinti. Daugiau statybą leidžiančių dokumentų Parduotuvės remontui arba rekonstravimui nėra išduota. Pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 27 straipsnio 2 dalį, savivaldybių kompetencijoje yra statybą leidžiančių dokumentų išdavimas. Pagal Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 8 straipsnį, statybos užbaigimo procedūras organizuoja ir atlieka Inspekcija. Atsižvelgiant į pirmiau pateiktą informaciją, dėl statybos darbų užbaigimą patvirtinančių dokumentų pateikimo reikėtų kreiptis į Inspekciją. Rašte taip pat nurodoma, kad Vilniaus miesto savivaldybės administracija nėra išdavusi statybą leidžiančių dokumentų arba pažymų apie naujai suformuotų nekilnojamojo turto kadastro objektų (patalpos / -ų) galimybę naudoti pagal paskirtį, leidimų Parduotuvės patalpų perplanavimo ar remonto darbams atlikti, tokių statybų projektai svarstymui pateikti nebuvo. Pagal tarnybiniu pranešimu pateiktą Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Turto departamento Licencijavimo ir leidimų skyriaus informaciją, Vilniaus miesto savivaldybės administracija UAB „Maxima LT“ 2000 m. birželio 15 d. išdavė licenciją Nr. 0038P00 verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais parduotuvėje, Kęstučio g. 37 / S. Moniuškos g. 23, Vilniuje, bei 2000 m. birželio 15 d. ir 2003 m. spalio 13 d. licencijas Nr. T0062P ir Nr. T0069P verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais parduotuvėje. Teigiama, jog teisės aktai, reglamentuojantys minėtų licencijų išdavimą, nenustato reikalavimo savivaldybėms vertinti patalpas, kuriose bus vykdoma licencijuojama veikla. Bendrovės, norinčios įsigyti licencijas verstis mažmenine

prekyba alkoholiniais gėrimais, privalo turėti Vilniaus valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos išduotą Maisto tvarkymo subjekto patvirtinimo pažymėjimą (toliau – Pažymėjimas), suteikiantį teisę tvarkyti maistą (taip pat ir parduoti alkoholinius gėrimus, įsigijus licenciją) konkrečioje prekybos vietoje. Šiuo metu galioja 2013 m. birželio 18 d. išduotas Pažymėjimas Nr. 665, suteikiantis teisę tvarkyti maistą prekybos centre, Kęstučio g. 37 / S. Moniuškos g. 23, Vilniuje.

Inspekcijos 2019 m. vasario 5 d. rašte Nr. (23.2)-2D-1678 nurodoma, jog Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacijos sistemos „Infostatyba“ (toliau – „Infostatyba“) duomenimis, 2012 m. lapkričio 8 d. Vilniaus miesto savivaldybės administracija išdavė rašytinį pritarimą Parduotuvės paprastojo remonto darbams vykdyti. Daugiau statybą leidžiančių dokumentų „Infostatyboje“ nerasta. Vadovaujantis statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 „Statybą leidžiantys dokumentai. Statybos užbaigimas. Statybos sustabdymas. Savavališkos statybos padarinių šalinimas. Statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimas“ (toliau – Reglamentas Nr. 2) 39-tu punktu, statytojas, statantis naują, rekonstruojantis ar griauantis ypatingą ir neypatingą statinį, atnaujinantis (modernizuojantis) pastatą, informaciją apie numatomą statybos pradžią privalo pateikti Inspekcijai. Teisės aktuose nėra numatyta prievolė pateikti informaciją apie pradedamus paprastojo remonto arba kapitalinio remonto darbus. Atsižvelgus į Reglamente Nr. 2 išdėstytas nuostatas, pranešimo apie statybos pradžią, atliekant paprastojo remonto darbus, statytojas pateikti neprivalėjo. Statybos įstatymo 28 straipsnio 4 dalyje nustatyta, jog statinių paprastasis remontas, statinių ar patalpų paskirties keitimas, kai atliekami tik statinio paprastojo remonto darbai užbaigiami statytojui ar jo teises ir pareigas perėmusiam asmeniui surašant deklaraciją apie statybos užbaigimą. Statybos įstatymo 28 straipsnio 5 dalyje nurodoma, jog, atlikus statybos užbaigimo procedūras, statinį ir daiktines teises į jį privaloma įregistruoti Nekilnojamojo turto registre ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo statybos užbaigimo akto gavimo dienos, deklaracijos apie statybos užbaigimą patvirtinimo ir įregistravimo dienos arba nuo deklaracijos apie statybos užbaigimą pasirašymo dienos (kai ji netvirtinama ir neregistruojama). Deklaracijos tvirtinamos ir registruojamos Inspekcijoje tik Statybų įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais, t. y., ypatingųjų ir neypatingųjų vieno ar dviejų butų gyvenamųjų, pagalbinio ūkio paskirties pastatų (išskyrus kultūros paveldo statinius), ypatingųjų ir neypatingųjų statinių pagal aplinkos ministro patvirtintą sąrašą ir krašto apsaugos tikslams skirtose teritorijose statomų neypatingųjų statinių statyba (naujo statinio statyba, statinio rekonstravimas). Atsižvelgusi į Statybos įstatymo nuostatas, Inspekcija mano, jog, atlikus paprastojo remonto darbus, deklaracija apie statybos užbaigimą tvirtinti ir registruoti Inspekcijai neteikiama. Patikrinus Parduotuvės pastato Nekilnojamojo turto registro duomenų banko išrašą (toliau – NTR), nustatyta, kad paprastas remontas pradėtas 2012 metais, baigtas 2013 metais. Nuo 2013 metų teisiškai registruotų naujų paprastojo arba kapitalinio

remonto darbų NTR išrašė nėra. Patikrinus inspekcijos duomenų sistemas, įrašų apie atliktus Parduotuvės pastato patikrinimus nerasta.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, Parduotuvėje teikdama klientų aptarnavimo paslaugas bei parduodama prekes, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimą, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei

prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Generaliniame komentare (toliau – Komentaras) nurodė, jog prieinamumas yra būtina asmenų su negalia savarankiškumo ir galimybės visavertiškai bei lygiomis teisėmis su visais asmenimis dalyvauti visuomeniniame gyvenime sąlyga. Neužtikrinus fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo, asmenys su negalia neturėtų lygių galimybių dalyvauti bendruomenės, kurioje jie gyvena, veikloje (Komentaro 1 p.).

Konvencija nustatyta pareiga visiems, tiek privatiems, tiek viešiesiems, subjektams, nepaisant jų teisinės formos, užtikrinti prieinamumą jų nuosavybės teise valdomuose pastatuose, taip pat padaryti prieinamą transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją bei komunikacijos priemones, paslaugas. Visi paslaugų teikėjai, tiek privatūs, tiek viešieji, privalo užtikrinti paslaugų prieinamumą, jeigu tik paslauga ar prekė yra teikiama ar prieinama visuomenei. Tokios pareigos pažeidimas yra laikomas diskriminaciniu elgesiu (Komentaro 13 p.). Prieinamumas yra būtina sąlyga, asmenims su negalia užtikrinant jų pagrindines teises ir laisves, galimybę gyventi savarankiškai, dalyvauti visuomeniniame gyvenime (Komentaro 14 p.).

Konvencijos 9 straipsnyje įtvirtinta prieinamumo pareiga turi būti įgyvendinama dviem aspektais:

1) užtikrinant naujai projektuojamų, statomų ar gaminamų objektų, aplinkos, prekių, produktų bei paslaugų prieinamumą;

2) pašalinant kliūtis jau pastatytuose statiniuose, kitoje fizinėje aplinkoje, asmenims su negalia naudojančiam transportu, informaciją bei komunikacijos priemonėmis, prekėmis bei paslaugomis, prieinamomis visuomenei (Komentaro 24 p.).

Lietuva Konvenciją ratifikavo 2010 metais ir įsipareigojo žmones su negalia integruoti į visuomenę sudarant palankias sąlygas užtikrinti jų orumą ir teises. Profesorius Jonas Ruškus, Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto narys, teigia, kad, ratifikavusi šią Konvenciją, Lietuva „įsipareigojo ir prisiėmė atsakomybę įgyvendinti Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas savo šalių įstatymuose ir praktikoje diegti lygybės ir nediskriminavimo, prieinamumo prie visuomenės išteklių, lygybės prieš įstatymą, gyvenimo savarankiškai ir įtraukties į bendruomenę principus“¹.

¹ Jonas Ruškus: Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija keičia pasaulį. 2014; <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-06-16-jonas-ruskus-jungtiniu-tautu-neigaliuju-teisiu-konvencija-keicia-pasauli/118862>.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams. Už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai (Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 3 dalis).

Konkretūs reikalavimai viešiesiems statiniams nustatyti Reglamente Nr. 1. Pažymėtina, jog, pagal Reglamento Nr. 1 1-o priedo 2 punkto nuostatas, prekybos paskirties pastatai, prie kurių priskirtinas ir Pastatas, yra įtraukti į žmonėms su negalia svarbių statinių sąrašą.

Pagal Reglamento Nr. 1 59-tą punktą, asmenims su negalia svarbiuose negyvenamuosiuose pastatuose turi būti užtikrinta galimybė savarankiškai į juos patekti, laisvai judėti ir naudotis visomis pagrindinėmis ir pagalbinėmis lankytojams skirtomis patalpomis. Tokiuose pastatuose asmenims su negalia turi būti pritaikytas pagrindinis įėjimas į pastatą, visos pagrindinės paskirties patalpos ir lankytojų aptarnavimui skirtos patalpos, taip pat patekimui į šias patalpas skirti praėjimai, koridoriai, holai ir pan. Pagrindinis įėjimas į pastatą ir prieigos prie jo turi būti įrengtos taip, kad asmenims su negalia nebūtų kliūčių savarankiškai patekti į pastato vidų. Jei prie pagrindinio įėjimo yra laiptai, greta jų turi būti įrengtas Reglamente Nr. 1 nustatytų dydžių pandusas (Reglamento Nr. 1 64-tas punktas).

Atkreiptinas dėmesys, jog Reglamente Nr. 1 nustatyti reikalavimai yra taikomi rengiant statinių, nurodytų Reglamento Nr. 1 1-ame priede, statybos, rekonstravimo, pastato atnaujinimo (modernizavimo), kapitalinio remonto, supaprastintą statybos, supaprastintą rekonstravimo projektus, kapitalinio remonto aprašą, paprastojo remonto projektą ar paprastojo remonto aprašą arba keičiant statinių paskirtį.

Pažymėtina, jog tyrimo metu, iškilus būtinybei surinkti informaciją apie Parduotuvės pastato statybos (remonto) proceso atitikimą teisės aktų reikalavimams, kreiptasi į Vilniaus miesto savivaldybės administraciją bei Inspekciją. Tyrimo metu surinkta informacija buvo patvirtinta, jog po 2013 metais atliktų Parduotuvės pastato remonto darbų, kuriems Vilniaus miesto savivaldybės administracijos leidimas išduotas 2012 metais, o naujų leidimų atlikti Pastato remontą išduota (arba dėl tokių leidimų išdavimo kreiptasi) nebuvo. Parduotuvės pastato antrajame aukšte prekyba buvo pradėta vykdyti 2013 m. birželio 13 d. Inspekcija rašytiniame paaiškinime patvirtino, jog, atlikus paprastojo remonto darbus, deklaracija apie statybos užbaigimą tvirtinti ir registruoti Inspekcijai neteikiama. Inspekcija taip pat paaiškino, jog NTR informacija apie naujus Parduotuvės pastato paprastojo arba kapitalinio remonto darbus nėra įregistruota.

Pabrėžtina, jog tiek Konvencija, tiek Lygių galimybių įstatymas įpareigoja paslaugų teikėjus, prekių pardavėjus užtikrinti, kad jų teikiamomis paslaugomis galėtų be apribojimų naudotis visi asmenys, nepriklausomai nuo jų negalios. Tuo atveju, kai paslaugos teikimas yra neatsiejamas nuo paslaugos teikimo ar prekės pardavimo vietos, tam, kad teikiamos paslaugos bei parduodamos prekės būtų prieinamos visiems asmenims, būtina tinkami pritaikyti pastatus, kad jais galėtų be kliūčių naudotis prekes bei paslaugas gaunantys asmenys (vartotojai). Ši pareiga galioja tiek naujai statomų, tiek jau pastatytų statinių savininkams bei valdytojams.

Akcentuotina, jog tokia situacija, kuomet asmenys, turintys judėjimo negalia, negali tinkamai naudotis Parduotuvės patalpomis, skirtomis klientams, tiek pirmame, tiek antrame aukšte, pasiekti visas prekes, kaip ir kiti Parduotuvės klientai, pažeidžia Konvencijos nuostatas, įtvirtinančias pareigą valstybėms, šios Konvencijos dalyvėms, užtikrinti asmenims su negalia sąlygas savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, taip pat užtikrinti visuomenei svarbių objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą bei nebūti diskriminuojamiems vartotojų teisių srityje. Bendrovė, teikdama paaiškinimą nurodė, jog asmenims su judėjimo negalia pageidaujant įsigyti Parduotuvės antrame aukšte esančią prekę, tačiau dėl Parduotuvės pastato nepritaikymo jų poreikiams negalintiems ten patekti, pageidaujama prekė atnešama Parduotuvės darbuotojų. Būtina atkreipti dėmesį, jog minėtas situacijos sprendimo būdas negalėtų būti laikomas tinkamų bei lygiaverčių sąlygų gauti Parduotuvėje teikiamas paslaugas bei įsigyti parduodamas prekes sudarymu visiems asmenims, nepaisant negalios.

Vartotojai, turintys judėjimo negalią, taip pat ribotos judėsenos asmenys, negalėdami tinkamai naudotis Parduotuvės paslaugomis bei įsigyti parduodamų prekių, neabejotinai atsiduria blogesnėje padėtyje nei kiti klientai, kadangi tokiu būdu ribojamas jų savarankiškumas bei pažeidžiamas orumas.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, jog Bendrovė, Parduotuvėje teikdama paslaugas bei parduodama prekes, neužtikrino Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintos pareigos visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokias pačias paslaugas ir tokiu būdu sudarė sąlygas diskriminuoti asmenis, turinčius judėjimo negalią.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Siūlyti Bendrovei nutraukti asmenų su judėjimo negalia lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus (neveikimą), užtikrinti Parduotuvės pastato atitiktį Reglamente Nr. 1 nustatytiems reikalavimams bei taip sudaryti sąlygas visiems asmenims, nepaisant jų negalios, gauti Bendrovės teikiamas paslaugas bei įsigyti prekių.

2. Įpareigoti Bendrovės vadovą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierę per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Bendrovės vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė